

QO‘G‘IRCHOQ TEATRI - MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARIDA AXLOQIY-MA‘NAVIY SIFATLARNI SHAKLLANTIRISH VOSITASI

Yuldashova Gulbaxor Oribovna

Termiz davlat pedagogika instituti, Maktabgacha ta‘lim yo‘nalishi
magistranti

Qo‘g‘irchoq teatri o‘yinlari, uning turlaridan biri sifatida, maktabgacha yoshdagi bolani adabiy yoki xalq asarining axloqiy mazmunini anglash va jamoaviy xarakterga ega bo‘lgan o‘yinda ishtirok etish jarayonida ijtimoiylashtirishning samarali vositasi bo‘lib, uni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi. sheriklik hissi va ijobiy o‘zaro ta‘sir qilish usullarini o‘zlashtirish. Qo‘g‘irchoq teatri faoliyati bolaning nutqining ifodaliligini shakllantirish, intellektual va badiiy-estetik tarbiya bilan bog‘liq ko‘plab pedagogik muammolarni hal qilishga imkon beradi. Qo‘g‘irchoq teatrilashtirilgan o‘yinlarning tarbiyaviy ahamiyati ham juda katta. Bolalar bir-biriga hurmatni rivojlantiradilar. Ular muloqotdagi qiyinchiliklarni engish, o‘z-o‘zidan shubhalanish bilan bog‘liq quvonchni o‘rganadilar. Shubhasiz, teatr faoliyati bolalarni ijodiy shaxs bo‘lishga, yangilikni idrok etishga, improvizatsiya qilish qobiliyatiga o‘rgatadi.

Bolalarning teatr o‘yinlariga bo‘lgan ishtiyoqi, ularning ichki qulayligi, bo‘shligi, kattalar va bola o‘rtasidagi oson, avtoritar bo‘lmagan aloqa, deyarli darhol yo‘qolib ketadigan «men qila olmayman» kompleksi - bularning barchasi hayratda qoldiradi va o‘ziga jalb qiladi. Qo‘g‘irchoq teatri o‘yinida hissiy rivojlanish amalga oshiriladi: bolalar qahramonlarning his-tuyg‘ulari, kayfiyatlari bilan tanishadilar. Ular o‘zlarining tashqi ifodalash usullarini o‘zlashtiradilar, u yoki bu kayfiyatning sabablarini tushunadilar. teatr faoliyati maktabgacha ta‘limning eng mashhur va qiziqarli yo‘nalishlaridan biridir. Pedagogik jozibadorlik nuqtai nazaridan, teatrning universalligi, o‘yin xarakteri va ijtimoiy yo‘nalishi haqida gapirish mumkin. O‘yinning barcha turlaridan teatrlashtirilgan o‘yin odamning hissiy holatini yuz ifodalari, imo-ishoralar, intonatsiya orqali tan olish, turli vaziyatlarda o‘zini boshqasining o‘rniga qo‘yish qobiliyatini rivojlantirishga alohida ta‘sir ko‘rsatadi. yordam berishning tegishli usullarini toping. Qo‘g‘irchoq teatri faoliyati tuyg‘ular, tajribalar va hissiy kashfiyotlar rivojlanishining bitmas-tuganmas manbai, ma‘naviy boylik bilan tanishish usulidir. Natijada, bola dunyoni aqli va qalbi bilan o‘rganadi, yaxshilik va yomonlikka munosabatini bildiradi; muloqotdagi qiyinchiliklarni bartaraf etish bilan bog‘liq quvonchni o‘rganadi, o‘z-o‘zidan shubhalanadi. Pedagogik tadqiqotlarda teatr faoliyati bolani estetik tarbiyalash, uning badiiy qobiliyatlari, ijodkorligining sharti sifatida qaraladi. Adabiyotlarni tahlil qilish maktabgacha yoshdagi bolalarning teatr

harakatlarini idrok etish xususiyatlarini, qahramonlar bilan ochiq aloqa va his-tuyg'ularni almashish, individual o'zini o'zi ifoda etish zarurati, bolaning o'zini ko'rsatish istagini ajratib ko'rsatishga imkon berdi. sevimli qahramon. Asosiy muammo maktabgacha ta'lim muassasasida bolalar teatrlari uchun stsenariylarni ishlab chiqish va tasvir yaratish qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bog'liq. Axloqiy rivojlanish asoslari teatrlashtirilgan o'yin orqali o'tadi. Nutqni rivojlantirish uchun teatrlashtirilgan o'yinning ahamiyati ham muhimdir:

Dialog va monologlarni takomillashtirish, nutqning ifodaliligini o'zlashtirish. Qo'g'irchoq teatri faoliyati tengdoshlari bilan muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi, adabiyotga, xalq ijodiyotiga qiziqish uyg'otadi. Va nihoyat, teatrlashtirilgan o'yin bolaning o'zini namoyon qilish va o'zini o'zi anglash vositasidir.

Qo'g'irchoq teatri bolalarning didini shakllantiruvchi eng yorqin emotsional vositalardan biridir. U bolaning tasavvuriga turli yo'llar bilan ta'sir qiladi: so'z, harakat, pantomima, musiqa va boshqalar. Qo'g'irchoq teatri o'yinlarida ishtirok etganda, bolalarda odamlar, hayvonlar, o'simliklar hayotidagi voqealar haqida g'oyalar shakllanadi, bu ularga atrofdagi dunyoni yaxshiroq tushunish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, teatrlashtirilgan o'yin bolada o'z ona madaniyati, adabiyoti va teatriga doimiy qiziqish uyg'otadi. Qo'g'irchoq teatrlashtirilgan o'yinlarning tarbiyaviy ahamiyati ham juda katta.

Bolalar bir-biriga hurmatni rivojlantiradilar. Ular muloqotdagi qiyinchiliklarni bartaraf etish, o'z-o'zidan shubhalanish bilan bog'liq quvonchni o'rganadilar. Shunday qilib, yuqorida aytilganlardan xulosa qilishimiz mumkinki, teatr san'ati maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega, u intellektual va badiiy, estetik, axloqiy tarbiya va shaxsni ijtimoiylashtirish bilan bog'liq muammolarni hal qilishga imkon beradi. Qo'g'irchoq teatri darslarining turlari va mazmuniga quyidagilar kiradi: e'tiborni, kuzatuvchanlikni, jasoratni, topqirlikni, ijodkorlikka tayyorlikni rivojlantiruvchi umumiy rivojlantiruvchi o'yinlar; vosita qobiliyatini rivojlantirish, plastik improvizatsiyani o'z ichiga olgan ritmoplastik mashqlar; kognitiv va ijtimoiy-shaxsiy sohani shakllantirishga qaratilgan psixo-gimnastika tadqiqotlari; hamma narsa fantastika bo'lgan sahna sharoitida bolalarni harakatga tayyorlaydigan maxsus teatrlashtirilgan o'yinlar, tasavvur va fantaziyani rivojlantiradi; nutq madaniyati va texnikasi, nafas olishni, diksiyani, intonatsiyani va nutqni ifodalashning boshqa vositalarini takomillashtirish bo'yicha vazifalar;

6) teatr san'ati haqida suhbatlar va viktorinalar; etyudlar va o'yinlar teatr qo'g'irchoqlarini nazorat qilish, qo'l mushaklarini rivojlantirish, chidamlilik, sabr-toqat.

Qo‘g‘irchoq teatri san‘ati orqali uning ifodali tili bilan tanishishga hissa qo‘shadi, bu esa shaxsning axloqiy asoslarini, g‘oyalarini, harakatlarini idrok etish, tushunish va talqin qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga zamin yaratadi; o‘zaro muloqot qilish, jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish. Ushbu yondashuvga muvofiq, dastur quyidagi rivojlanish yo‘nalishlarida bolalarning shaxsiyati, motivatsiyasi va qobiliyatlarini rivojlantirishni ta‘minlaydi: ijtimoiy-kommunikativ, kognitiv, nutq, badiiy-estetik va jismoniy.

Shu bilan birga, katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dunyoning yaxlit rasmini shakllantirish bilan bog‘liq holda maktabgacha ta‘lim muassasasi ish amaliyotida mavjud bo‘lgan bir qator qarama-qarshiliklarni ajratib ko‘rsatish kerak: o‘qituvchilarning dunyoning yaxlit tasvirining ishlab chiqilgan mazmunining dolzarb muammosini hal qilish zarurligini tushunish va tizimli va izchil ishning yo‘qligi, bu ko‘pincha vaziyatga bog‘liq, pedagogik jihatdan noo‘rin; o‘qituvchilar tomonidan o‘quvchilar o‘rtasida dunyoning yaxlit manzarasini shakllantirishda teatr faoliyatining an‘anaviy turlaridan foydalanish va katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning zamonaviy xususiyatlari va manfaatlarini, ularning mustaqillik va tashabbuskorlik istagini hisobga olmaydigan samarasiz tashkilot o‘rtasida. faoliyat, uning teatr o‘yinlarida qoniqish, shuningdek, eng teatr faoliyatining salohiyati va imkoniyatlarini rivojlantirish; zamonaviy maktabgacha yoshdagi bolalarning integrativ faoliyatga, xususan, teatr faoliyatiga qiziqish ortib borayotganligi va uning pedagogik jarayonda tizimsiz qo‘llanilishi, o‘qituvchilar va otionalarning uni amalga oshirishga tayyor emasligi o‘rtasida. Ko‘rsatilgan qarama-qarshiliklar va ularni hal qilish zarurati ilmiy muammoning dolzarbligini, teatr faoliyatida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar dunyosining yaxlit rasmini shakllantirish nuqtai nazaridan yangi pedagogik echimlarni izlashni belgilaydi. Bolalar bog‘chasida teatr faoliyati bolaning ijodiy salohiyatini ochib berish, shaxsning ijodiy yo‘nalishini tarbiyalash uchun yaxshi imkoniyatdir. Bolalar atrofidagi dunyoda qiziqarli g‘oyalarni payqash, ularni o‘zida mujassamlashtirgan, qahramonning o‘zlarining badiiy qiyofasini yaratishni o‘rganadilar, ijodiy tasavvurni, assotsiativ fikrlashni, g‘ayrioddiy daqiqalarni ko‘rish qobiliyatini rivojlantiradilar.

Qo‘g‘irchoq teatri har qanday qahramon nomidan bilvosita ko‘plab muammoli vaziyatlarni hal qilishga imkon beradi, bu uyatchanlik, o‘ziga ishonchsizlik, uyatchanlikni engishga yordam beradi. Misol: qo‘rqoq bolaga ayiq roli beriladi va u rolga qayta kirib, kuchli, jasur xarakter qiyofasini oladi va o‘zini boshqacha his qiladi. Shuningdek, u jamoat oldida chiqishni va xarakterli harakat qilishni, qo‘rqoqlik va qattiqqo‘llikni engishni biladi. Bola o‘zini boshqacha his qila boshlaydi, harakat qiladi, gapiradi. Guruhda o‘qituvchi bolalarning ijodiy faolligini rivojlantirish uchun sharoit yaratishi kerak. Qo‘g‘irchoq teatrida spektaklni erkin va erkin ushlab turish qobiliyatini

rivojlantirish uchun ijodkorlikni rag'batlantirish. Mimika, ifodali harakatlar va intonatsiyalar yordamida improvizatsiyani rag'batlantirish. Bolalarni teatr madaniyati bilan tanishtirish (teatr janrlari, qo'g'irchoq teatrlarining har xil turlari bilan tanishish). Chorshanba - bolaning shaxsiyatini rivojlantirishning asosiy vositalaridan biri. Mavzu-fazoviy muhit nafaqat bolalarning birgalikdagi teatr faoliyatini ta'minlashi, balki har bir bolaning mustaqil ijodi uchun asos, uning o'zini o'zi tarbiyalashning o'ziga xos shakli bo'lishi kerak. Buning uchun har bir yosh guruhida teatr zonasi yoki ertak burchagi jihozlanishi kerak. Niqob yoki boshqa atributlarni kiygan bola o'zini ko'zgu oldida ma'lum bir rolda tasavvur qilsa, u g'oyani rivojlantira boshlaydi. Shubhasiz, teatr faoliyati bolalarni yangilikni idrok eta oladigan, improvizatsiya qilish qobiliyatiga ega ijodiy shaxs bo'lishga o'rgatadi. Jamiyatimizga shunday fazilatli, zamonaviy vaziyatga dadil kirib boradigan, muammoni ijodiy, oldindan tayyorgarliksiz o'zlashtira oladigan, to'g'ri yechim topilmaguncha, xato qilishga jur'at eta oladigan inson kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Foydalaniladigan adabiyotlar

1. Bolangiz maktabga tayyorga tayyormi». T., Ma'rifat-madadkor.2002.
N.P.Sakulina «Bolalar bog'chasida rasm, applikatsiya va loy bilan
M«Prosvesheniye»1993
2. N.P. Kosterina. «Uchebnoye risovaniye» M. «Prosvesheniye» 1984.
3. O.Gusakova. «Applikatsiya v detskom sadu». M. «Prosvesheniye»
1988
4. S.Komarova.«Zanyatiya poIZO deyatelnosti v detskom sadu».
«Prosvesheniye».1978
5. Saidova M. EDUCATE STUDENTS BY SOLVING TEXTUAL
PROBLEMS //European Journal of Research and Reflection in
Educational
Sciences Vol. – 2019. – T. 7. – №. 12.

O‘YIN - BOLALAR FAOLLIGINI SHAKLLANTIRISHDA MUHIM VOSITA

Ravshanova Uldona Narziboyevna

Termiz davlat pedagogika instituti, Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi
magistranti

O‘yin bola uchun haqiqiy hayotdir. Agar tarbiyachi bolalar o‘yiinini oqilona tashkil eta olsagina u ijobiy natijalarga erishishi mumkin. A.P. Usova shunday degan edi: «Bolalar hayoti va faoliyatini to‘g‘ri tashkil etish — ulami to‘g‘ri tarbiyalash demakdir. Bolalarni tarbiyalashning o‘yin shakli shuning uchun ham samarali natija beradiki, o‘yinda bola yashashni o‘rganmaydi, balki ovz hayoti bilan yashaydi».

O‘yin tanlay bilish ham muhim ahamiyatga ega. O‘yin bilan ta’lim o‘rtasidagi bog‘liqlik bola ulg‘aygan sari o‘zgarib boradi. Kichik guruhda o‘yin ta’lim berishning asosiy shakli hisoblansa, katta guruhga borganda esa mashg‘ulotlarda ta’limning roli ortadi. Tayyorlov guruhiga borganda bolalarning o‘zlarida maktabdagi o‘qishga ishtiyoq uyg‘onib qoladi. Ammo bolalar uchun o‘yinning qadri yo‘qolmaydi, balki mazmuni o‘zgaradi. Endi bolalarni ko‘proq fikriy faollikni talab etuvchi o‘yinlar, sport tarzidagi (musobaqa jihatlari bor) o‘yinlar qiziqтира boshlaydi.

O‘yin bola shaxsini tarbiyalashning asosiy vositasidir. O‘yin orqali bolalar kattalarning mehnat tajribasini, bilim, malaka va ko‘nikmalari harakat usullarini, axloq normalari va qoidalarini, mulohaza va muhokamalarini egallab oladilar. O‘yinda bolaning o‘z tengdoshlari va kattalar bilan bo‘ladigan munosabat usullari shakllanadi, his va didlari tarbiyalanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning kelgusida maktab bilimini o‘zlashtirishi, maktabga moslashuvining yengil o‘tishi, bola shaxsida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolarning oldini olish, qiyinchiliklarni bartaraf etishni amalga oshirishda bolalarning maktabgacha ta’lim tashkilotiga jalb etilganligi, ta’limga qamralganligi aloxida ahamiyatga egadir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda harakatning o‘sishiga o‘yinning ta’siri haqida gap borganda avvalo shuni aytish kerakki, birinchidan, o‘yinni tashkil qilishning o‘ziyoq mazkur yoshdagi bolaning harakatini o‘stirish va takomillashtirish uchun eng qulay shart-sharoit yaratadi. Ikkinchidan, o‘yinning bola harakatiga ta’sir etishining sababi va xususiyati shundagi, harakatning murakkab ko‘nikmalarini sub’ekt aynan o‘yin paytida emas, balki bevosita mashg‘ulot orqali o‘zlashtiradi. Uchinchidan, o‘yinning keyinchalik takomillashuvi barcha jarayonlar uchun eng qulay shart-sharoitlarni vujudga keltiradi. SHU boisdan o‘yin faoliyati xatti-harakatni amalga oshirish vositasidan bolaning faolligini ta’minlovchi mustaqil maqsadga aylanadi. Negaki, u (o‘yin) sub’ekt